

Zoetermeer, 16 oktober 2018

Achtergrond

- In Nederland hebben in totaal hebben 200 grote Nederlandse bedrijven een gasbrief ontvangen. Hierbij zijn ook verschillende FME-leden aangeschreven
- De ruim tweehonderd bedrijven die de brief ontvingen gebruiken gezamenlijk zo'n 5,5 miljard kubieke meter Gronings aardgas per jaar.
- De industriële grootverbruikers van laagcalorisch gas zullen uiterlijk in 2022 de overstap moeten hebben gemaakt.
- Twee opties worden geboden om van laagcalorisch gas over te stappen: (1) volledige verduurzaming van het bedrijf of (2) overstappen op hoogcalorisch gas.

Beantwoording vragen

1. Is die termijn van 4 jaar realistisch en haalbaar?

- Een volledige afschakeling van Groningengas stuit op forse technische uitdagingen, maar heeft ook grote directe (investeringen) en indirecte financiële consequenties die zowel gelden voor de overschakeling op hoogcalorisch gas als voor volledige verduurzaming van bedrijfsprocessen
 - Overstappen op hoogcalorisch gas: als een bedrijf wil overschakelen van Groningen gas naar hoogcalorisch gas uit andere landen dan moet er een gasaansluiting komen. Probleem is dat aansluiting met hoogcalorisch gas niet altijd mogelijk is. Om aansluiting met hoogcalorisch gas mogelijk te maken dient er een infrastructuur te worden aangelegd. Dit kost circa €1 miljoen per kilometer en moet worden aangelegd door woonwijken, bedrijventerreinen, etc. Vergunning, planning, inspraak moeten allemaal tijdig afgerond zijn.
 - Overstappen op verduurzaming bedrijfsprocessen:
 - Op korte termijn kunnen er al stappen worden gemaakt in het efficiënter omgaan met energie. Wij zijn bijvoorbeeld voor een actievere handhaving van de Wet Milieubeheer. Deze wet verplicht bedrijven om energiebesparende technieken in te zetten die een terugverdientijd heeft van maximaal 5 jaar. Zie bijvoorbeeld de warmtewisselaars van het FME-lid Heat Matrix. Door de polymere warmtewisselaars van Heat Matrix stromen hete rookgassen, langs koude lucht, die daardoor opwarmt. De nieuwe, hete lucht kan in de fabriek weer worden gebruikt voor het droogproces, waardoor daar minder energie nodig is. 5 procent van de anders verloren energie kan hierdoor alsnog gebruikt worden.
 - Op lange termijn speelt bij verduurzaming van bedrijfsprocessen elektrificatie een grote rol. Voor elektrificatie moet een infrastructuur worden aangelegd omdat de vraag naar duurzame elektriciteit de komende jaren zal stijgen. Innovatie zal nodig zijn om de gehele elektrificatie van de

industrie mogelijk te maken. Daarom is FME momenteel druk bezig met opzetten van een fieldlab elektrificatie waarin wordt geëxperimenteerd met technieken rondom elektrisch gedreven processen (op groene stroom). Op dit moment kent elektrificatie nog de nodige uitdagingen op technisch, organisatorisch en financieel vlak.

- Voor beide scenario's (overstap naar hoogcalorisch gas als verduurzaming bedrijfsprocessen) zijn grootschalig onderzoek, innovatie en veel investeringen nodig. Zonder ondersteuning daarbij van derde partijen, waaronder met name de overheid, gaat dit erg moeilijk worden.

2. Welke voetangels en klemmen signaleren jullie (en jullie leden)?

- Een eerste verkenning bij onze leert dat de versnelde gas afbouw een complexe zaak is.
- Deze complexiteit betreft niet alleen bedrijfsinterne factoren, zoals:
 - technische mogelijkheden tot vervanging van apparatuur,
 - beschikbare mensen binnen het bedrijf en organisatorische kwesties (o.a. stil leggen onderdelen installaties),
 - lopende onderzoeken en projecten gericht op verduurzaming van ons bedrijf,
- maar ook tal van externe factoren, zoals:
 - een reële mogelijkheid om te schakelen op andere energiebronnen (hoogcalorisch, geothermie, elektrificatie, biomassa, etc),
 - de medewerking van overheden bij kwesties inzake ruimtelijke ordening alsmede het verlenen en in voorkomend geval aanpassen van vergunningen, ontheffingen en toestemming voor bijv. leidingaanleg
 - de beschikbaarheid van externe leveranciers die zowel deskundig personeel als goederen (tjding moeten kunnen leveren).
 - Daarnaast speelt ook een financiële kwestie. Het verkrijgen van de benodigde financiële middelen voor aanpassing van onze installatie is een tijdrovend proces.
- Van de overheid wordt verwacht dat men een breed gedragen, uniform kader wordt ontwikkeld dat ingaat op de externe factoren. In dit kader moet aandacht zijn voor het rechtszekerheid voor betrokken bedrijven.

Een ander alternatief voor dat zogenoemde laagcalorische gas uit Groningen is hoogcalorisch gas. Voor overschakeling op hoogcalorisch gas moeten branders worden omgebouwd en moet stikstof worden toegevoegd.

- Bovendien hebben we binnen onze achterban verschillende bedrijven waarvan de moederorganisatie in een ander land is gevestigd.
- Zo is de moederorganisatie van een FME-lid gevestigd in Californië in de VS. De onderneming moest aan zijn moederorganisatie duidelijk maken waarom Nederland versneld van het gas af moet. Als antwoord werd gegeven dat door gasboringen aardbevingen in Groningen zijn veroorzaakt, met soms een flinke kracht had van 3.4 op schaal van Richter. Dat leidde tot verontwaardiging bij de moederorganisatie. De moederorganisatie reageerde spottend dat in Californië iedere dag zo'n aardbeving plaatsvond.
- Er moet begrip zijn voor bedrijven met een buitenlandse eigenaar. Voor deze eigenaren is Nederland maar één land op de wereld, die gemakkelijk kan worden ingeruild voor een andere productielocatie in een ander land.

3. Hoe ervaren jullie het overleg met Rijk en GTS?

- Het overleg met het Rijk is positief in die zin dat door de inbreng van de industrie er een realistisch en haalbaar beleid vormgegeven kan worden. Technische kennis is immers cruciaal om het toekomstige energiebeleid (1) betrouwbaar, (2) betaalbaar en (3) innovatief te maken. Om de overstap laagcalorisch gas te faciliteren is het belangrijk dat de overheid zich inzet voor:
 - a. Actieve handhaving Wet Milieubeheer: De Wet Milieubeheer, die controleert of energiebesparende technieken met een terugverdientijd met minder dan 5 jaren worden ingezet, wordt op dit moment gebrekkig gehandhaafd. Handhaving moet zowel kwantitatief als kwalitatief beter worden georganiseerd.
 - b. Slim balanceren van het stroomnet: digitalisering speelt een belangrijke rol om vraag en aanbod van elektriciteit op elkaar af te stemmen. Het gebruik van data en algoritmes zal ervoor zorgen dat er beter inzicht is in het energieverbruik van leden. Hierdoor kunnen we energie efficiënter inzetten. Ook kan energieopslag ervoor zorgen voor een optimale energiebalans. Door toename van weersafhankelijke productie zullen er vaker situaties ontstaan waarbij de elektriciteitsproductie groter is dan de binnenlandse vraag. Via energieopslag wordt een buffer opgebouwd die kan worden ingezet voor periodes van tekorten (bv: het waait niet op zee). Verdere ontwikkeling van energieopslag is noodzakelijk voor het vergroten van de leveringszekerheid van ons energiesysteem.
 - c. Omzetten bestaande gasinfra: de bestaande gasinfrastructuur kan een grote rol spelen in de verduurzaming van Nederland. Onze oproep: maak de bestaande gasinfrastructuur geschikt voor nieuwe gassen, zoals *bijv. waterstof, als buffer en voor piekontlasting. Certificeringsinstituut Kiwa heeft recentelijk vastgesteld dat waterstof gemakkelijk in ons gasnet kan worden toegepast zonder dat we deze rigoreus moeten veranderen*
 - d. Opschaling energie innovaties: Veel innovaties die nu worden ontwikkeld kunnen cruciale rol spelen in de Nederlandse energietransitie. Innovaties lopen echter aan tegen het probleem dat de markt nog niet ver genoeg ontwikkeld is. Hierdoor dreigt stiltand voor belangrijke technieken terwijl deze een belangrijke rol kunnen hebben in de Energietransitie. In Nederland is veel aandacht voor het testen van energie-innovaties. Toekomstig Klimaatbeleid moet ook aandacht hebben voor de eerste opschaling nadat innovaties succesvol zijn getest in de demonstratiefase.
- FME heeft geen direct contact met GTS of Tennet. Dat ligt op bedrijfsniveau. We horen geen negatieve signalen.

4. Is voor jullie duidelijk wie de kosten van bijvoorbeeld een ombouw naar H-gas gaat betalen?

- De kosten zijn nog niet helder, omdat het toekomstige energiebeleid nog niet definitief bekend is. Enerzijds, omdat de exacte impact voor de industrie nog niet bekend is, vanwege de technische uitdagingen en anderzijds, omdat de gesprekken met het Rijk binnen het Klimaatakkoord nog lopen.

5. Wij horen van diverse kanten dat antwoorden op concrete vragen en duidelijkheid omtrent financiën en vergunningskwesties er niet (altijd) is. Herkennen jullie dat?

- Als er nieuwe infrastructuur moet komen (en dat is onvermijdelijk) dan hebben de overheden daar een grote rol in o.a. door vergunningverlening. Anderen kunnen bezwaar maken en hierdoor kunnen projecten vertragen. Financiën zijn belangrijk, maar die

problemen moeten oplosbaar zijn. Kosten die worden gemaakt zullen uiteindelijk moeten worden betaald door de overheid, bedrijven en burgers.

6. Andere brancheorganisaties en bedrijven die wij spreken beschrijven een dilemma: zij geven de voorkeur aan verduurzaming (ook van belang met oog op het Klimaatakkoord), maar dit is vaak niet volledig te realiseren voor 2022. Met omschakelen naar H-gas halen ze de doelstelling 2022 wel, maar kan het verduurzamen weer vertragen, omdat investeringen in de omschakeling naar H-gas niet kunnen ingezet kunnen worden voor verduurzaming. Is vanuit dat perspectief de harde deadline om in 2022 van het Gronings gas af te zijn wel verstandig?

- De overstap naar hoogcalorisch gas wordt door onze bedrijven gezien als noodzakelijke tussenstap voor de verdere verduurzaming van de industrie. Voor onze industrie is leveringszekerheid zeer belangrijk: we kunnen ons namelijk niet veroorloven dat onze machines niet kunnen draaien omdat er gebrek is aan duurzame opgewekte elektriciteit. Op lange termijn willen we natuurlijk wel de overstap naar meer duurzaam gedreven processen. Het is daarom belangrijk dat we in de toekomst werken aan de leveringszekerheid van ons toekomstig (duurzame) energiesysteem. Hierbij speelt innovatie van de energievoorziening, innovatie van industriële processen en verdere energiebesparing een belangrijke rol.
- Een voorbeeld hierbij is de omschakeling van gebieden naar duurzaam gas, zoals waterstof en groen gas, waardoor de bestaande infrastructuur kan worden behouden en er beperkte investeringen per aansluiting noodzakelijk zijn om tot een CO2 vrije energievoorziening te komen.